

Čekání na nového šéfredaktora – jde o mnohem více než jen o správnou osobu...

Avizovaný, i když do určité míry překvapivý odchod vedoucího redaktora našeho časopisu je logicky spjat s otázkou „co a jak bude dál“? Časopis si za poslední roky vybudoval silnou čtenářskou obec, soudě podle počtu předplatitelů, počtu návštěvníků na jeho webových stránkách a podle neformálních diskusí s jeho čtenáři, převážně členů České společnosti anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny (ČSARIM) a České společnosti intenzivní medicíny (ČSIM). Ale nejenom to – obhájil, díky své proporci původních prací i své místo na seznamu tzv. recenzovaných neimpaktovaných periodik, umožňujících vykazování otištěných prací do akademického kurikula (i když „jen“ v kategorii domácí články). O ekonomické soběstačnosti ani nemluvě. Za to vše bych chtěl odcházejícímu šéfredaktorovi Ivanu Heroldovi vyjádřit poděkování a uznání, protože vím, kolik úsilí, času a stresu stálo sestavení každého čísla do podoby, v jaké se dostal ke čtenářům – a to všechno po řadu let.

Odchod klíčové osoby z čela jakéhokoliv týmu je (téměř) vždy spojen s určitým rizikem, přestože většina manažerských pouček deklaruje, že každý je nahraditelný. V absolutním smyslu slova tomu tak jistě je, v reálném životě však často daná osoba/osobnost chybí, což si často bohužel uvědomujeme, až když jsme konkrétní situaci naplno vystaveni a musíme se s ní vypořádat. Odborná redakce časopisu měla po rezignaci svého šéfredaktora dvě jasné zadání – zajistit vydávání časopisu v plánovaných termínech a ve spolupráci s výbory ČSARIM a ČSIM hledat šéfredaktora nového. Přijal jsem dočasnou roli řízení časopisu, a proto mi dovoluji několik úvah nad časopisem, který byl, je a vždy bude v mých očích jednoznačným symbolem stability, kontinuity a mimořádně vnitřní integrity našeho oboru. Máme využít období „hledání nového šéfredaktora“ k diskusím o budoucnosti a směřování našeho časopisu pro další etapu? Zastávám názor, že ano a velmi prosím čtenáře, aby to nebylo vnímáno jako kritika jeho stávající podoby (ostatně, byla by to kritika i sebe samého, protože jsem jedním z těch, kteří se na současném stavu časopisu podílí). Zásada konzervativců – neměnit nic jenom proto, že by to mohlo být „tak nějak“ lepší, by měla platit za všech okolností, na druhou stranu – každá nová etapa (a změna na pozici šéfredaktora je bez jakékoliv diskuse začátkem další etapy našeho časopisu), přináší možnost se „zastavit a ohlédnout“ a formulovat (či pokusit se formulovat) cíle a vize pro nejbližší roky.

Využijme takovéto příležitosti, zkusme diskutovat (jak v redakční radě, tak se čtenáři) o tom, co od našeho časopisu čekáme, jaký jej chceme mít, ale také – zda jsou naše očekávání reálná. Časopis se prakticky trvale potýká s nedostatkem kvalitních originálních příspěvků a stres šéfredaktora, že nezaplní příští číslo je pochopitelný. V minulých letech bylo naplnění téměř každého čísla vždy za „cenu“ extrémního osobního úsilí a faktického obvolávání těch, kteří svůj příspěvek slíbili, ale nedodali v požadovaném termínu. Tato situace není normální a v dlouhodobém kontextu ji považuji za „zničující“ pro chod časopisu, jeho kvalitu a pro celou tzv. akademickou anesteziologii [1]. Vydržet trvale takový nápor je úctyhodný výkon a i za to odcházející šéfredaktor, kolega Ivan Herold, má můj doživotní obdiv a respekt. Vždyť přece normální situace v každém dobrém časopisu musí být, že autoři usilují o to být otištěni a nikoliv, že redakce „shání“ autory (to říkám přesto nebo právě proto, že téměř denně chodí do našich mailových schránek výzvy z celého světa k zaslání prakticky jakýchkoliv textů s příslibem jejich otištění, pokud zaplatíme). Obava z nedostatku článků a udržení existence časopisu má totiž velmi blízko ke snížení „latky“, přes kterou by měly texty přejít, aby mohly být otištěny. I proto téměř 100% udržení křehké rovnováhy mezi nároky na kvalitu a nedostatkem článků považuji za jednu z mnoha zásluh odcházejícího šéfredaktora. Zde je však na místě podle mého názoru zřetelně formulovat tezi, že ani sebelepší osoba v čele časopisu nemůže suplovat či vyřešit některé z klíčových problémů našeho oboru v diskusích na téma „akademická anesteziologie“ – nízký zájem o vědu a výzkum, nízká ochota a/nebo schopnost formulovat přesvědčivě (s využitím EBM) písemně své názory na odborná témata a existující fakt, že publikování původních prací v českém jazyce je v současném systému získávání akademických hodnotností vnímáno jako méně hodnotné, chcete-li – jako druhá liga. To je však nutno vzít jako holou skutečnost (jakkoliv bychom mohli o řadě aspektů tohoto problému, včetně role impaktu faktoru jako ukazatele kvality vědy, dlouze diskutovat) a přizpůsobit se tomu – jak v našich očekáváních, tak z pohledu strategie časopisu. Osud, úspěch a pozice časopisu nejsou určovány primárně schopností a velikostí osoby, která časopis řídí, ale dominantně postojem k vědě, výzkumu a obecně k celé akademické medicíně v odborné komunitě. Tím, jaký zájem o „objevování

nového“ u lékařů vyvoláme, a zda pro ně najdeme motivaci, respektive jak v nich tuto motivaci objevit a posilovat. Ono magické (a s trochou nadsázky mírně návykové) „it is nice to see your name printed“ většinou dlouhodobě nestačí, to hlavní je a vždy bude – naše vnitřní touha poznávat a objevovat, i když to zní jako otřepaná fráze.

V řadě formálních i neformálních diskusí zaznívá – usilujme o impakt faktor (IF). Jistě ano, ale musíme současně vědět, jaké cesty k jeho získání vedou – kvalitní původní články, vynikající angličtina a určitá doba (počítáno v letech), která ukáže, zda je o články zájem natolik, že jsou citovány v jiných zahraničních periodících. Jiná cesta k získání IF nevede, respektive o ní nevím. Prvním krokem na dlouhé cestě k IF je tedy něco, co sebelepší šéfredaktor nemůže ovlivnit – dostatek dobrých původních článků. Nebude-li dostatek kvalitních originálních textů, je zřejmé, že náš časopis čeká osud „jen“ vzdělávacího media pro lékaře, případně ostatní zdravotnické pracovníky – nicméně ani to není, prosím, vůbec málo a nesmí být zaměňováno za něco podřadného – řada národních časopisů našeho oboru (Belgie, Nizozemsko, Německo) zvolily ze stejných důvodů stejnou (nebo velmi podobnou) cestu. Je však nutné členskou základnu na tento scénář připravit, i když pevně věřím, že ke ztrátě statutu časopisu nedojde. Ale pokud ano, ztratili bychom jako obor významný nástroj „národní akademické anesteziologie“.

Současný stav nabídky originálních prací je z tohoto pohledu nedostatečný a i proto zastávám názor, že pokud nebude dostatek původních textů, tak do doby zlepšení stavu (a snad jednou takový stav nastane), je k udržení existence časopisu v jeho stávajícím rozsahu a počtu čísel nutná jeho profilace jako kvalitního vzdělávacího periodika a v naplňování cílů systému „kontinuálního vzdělávání“ (CME = *continuous medical education*), přestože role a význam aktivit CME je u nás stále vnímána „méně důrazně“ než v jiných vyspělých zemích. Formou mohou být nové rubriky či sekce časopisu se svými editory, kteří budou odpovídat za ediční plán článků na celý rok a danými články budou průběžně doplňovat obsah časopisu – v míře, která bude reflektovat jak počet došlých originálních prací, tak udržovat roli časopisu v systému CME. Za podstatný faktor úspěchu této strategie ale považuji silnou vnitřní motivaci nových editorů, kteří danou roli musí vnímat jako projev odborného uznání a šance ukázat, že umí své znalosti, dovednosti a odborné názory formulovat do podoby, která vyvolá zájem čtenářů. A nikoliv, že roli editora rubriky „útrpně“ přijmou a bude je nutno pravidelně upomínat pro dodání slíbeného textu

v termínu. Jsem přesvědčen, že v odborné komunitě je dostatek takových lékařů, kteří mají potenciál řídit svou sekci způsobem, který známe z jiných časopisů našeho oboru ve světě a kde z přehledných článků k danému tématu či problematice čerpáme pro udržení sebe sama „up to date“.

Jaký by měl být nový šéfredaktor? Minimálně tak dobrý jako ten předchozí, s plnou profesionální dedikací k této činnosti, s bohatými publikačními zkušenostmi, se schopností vytvořit tým, který z něj sejme tíži rutiny a bude mít možnost se věnovat opravdu strategii a směřování časopisu – to je bezesporu historická role, pokračovat v řadě významných osobností, s jejichž jmény je časopis a náš obor spojen (upřímně řečeno, to zda bude náš časopis jen elektronický nebo i tištěný, je v tomto kontextu pro mě marginální téma). V době psaní tohoto textu jsme výběru takovéto osoby velmi, velmi blízko. Nicméně to hlavní pro úspěch časopisu jsme my, široká odborná komunita, otevřenost a vstřícnost časopisu k ostatním oborům a odbornostem, motivace lékařů „vědět – pátrat – hledat – objevovat – dělit se o naše vlastní názory k danému tématu s ostatními“ (a vůbec nevadí, že máme často názory odlišné, právě naopak) – zde je klíč k úspěchu a zde je i schován osud našeho časopisu. Ale nejenom časopisu. Jsem přesvědčen, že i celého oboru – především v budování jeho pozice mezi ostatními, tzv. velkými obory, zejména chirurgickými. Uvědomme si prosím, náš obor je stejně tak „velký“ jako ostatní, je otevřený ke spolupráci se všemi, kdo o to projeví zájem, jen to musíme umět dávat našemu okolí účinně, přesvědčivě, strukturovaně a systematicky najevo. Časopis představuje jeden z účinných nástrojů dosažení a dosahování takového cíle, přestože je a bude vždy odrazem své doby, systému, v němž pracujeme, a systému, v němž získáváme akademické hodnoty. Osoba šéfredaktora je pro chod časopisu jistě zásadní, ale rozhodujícím faktorem jsou ti, kteří do časopisu přispívají.

Literatura

1. Černý V. Akademická anesteziologie – pro koho je důležitá? *Anest. intenziv. Med.*, 2015, 26, 2, s. 69–71.

prof. MUDr. Vladimír Černý, Ph.D., FCCM
předseda výboru ČSIM
místopředseda výboru ČSARIM